

Investigation of the Effect of Covid-19 Phobia on the Elderly: The Example of Erzincan Provincial Center

Covid-19 Fobisinin Yaşlılar Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi: Erzincan İl Merkezi Örneği

İbrahim AKKAŞ¹

Öz

Covid-19'un yayılmasını önlemek amacıyla, insanlar arasındaki sosyal etkileşimi kademeli olarak azaltmak için kısıtlamalara yönelik tedbirler alınmıştır. Bulaşma hızı oranı ve yüksek ölüm oranı nedeniyle, insanlar hastalık konusunda endişelidir. Covid-19'un yayılmasını yavaşlatmak için sosyal mesafe, izolasyon ve karantina kritik öneme sahiptir. Bu tedbirlerle yüksek risk grubunda olan yaşlıların korunması amaçlanmıştır. Covid-19 ile ilgili ölümler öncelikle yaşlılarda ve esas olarak kronik hastalıklar, solunum hastalıkları veya diyabet gibi eşzamanlı hastalıkları olanlarda meydana geldiğinden dolayı yaşlılar ve kronik hastalığı olanlar sokağa çıkma yasağına öncelikli olarak dâhil edilmiştir.

Fobi; bir kişi, olay veya durumla ilgili sürekli ve aşırı korkuyu ifade eder. Korkunun süreklilik kazanması da fobi olarak açıklanmaktadır. Yazılı, görsel ve sosyal medyada Covid-19 ile ilgili ölüm haberleri özellikle yaşlılarda endişe ve korku düzeylerini artırmaktadır. Yaşlılarda, özellikle Covid-19'a yakalanma korkusu ve salgın sırasında yalnızlık ve ölüm korkusu ruh sağlığı sorunlarına neden olmaktadır. Yaşlılarda Covid-19 Fobisi'ni ölçmek amacıyla hazırlanan bu çalışmanın literatüre katkı sağlaması amaçlanmaktadır. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu'nun 27/09/2021 toplantı tarihli 08/03 protokol numaralı kararına göre çalışma için etik kurul izni alınmıştır. Bu amaçla, Erzincan'da yaşayan 300 yaşlı bireye anket uygulanarak veriler toplanmıştır. Toplanan veriler SPSS.20 programında analiz edilmiştir. Sorular normal dağılıma uygun olduğu için parametrik testler analizde kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yaşlı, Covid-19, Fobi, Salgın, Covid-19 Salgını.

ABSTRACT

In order to prevent the spread of Covid-19, measures have been taken to gradually reduce social interaction between people. Due to the rate of transmission and high mortality, people are worried about the disease. Social distancing, isolation and quarantine are critical to slow the spread of Covid-19. With these measures, it is aimed to protect the elderly who are in the high-risk group. The elderly and those with chronic diseases were included in the curfew as a priority, as deaths related to Covid-19 occurred primarily in the elderly and those with concomitant diseases such as chronic diseases, respiratory diseases or diabetes.

A phobia refers to a persistent and excessive fear of a person, event, or situation. Persistence of fear is also explained as phobia. The news of death related to Covid-19 in written, visual and social media increases the levels of anxiety and fear, especially in the elderly. In the elderly, especially the fear of contracting Covid-19 and the fear of loneliness and death during the epidemic cause mental health problems. This study, which was prepared to measure Covid-19 phobia in the elderly, aims to contribute to the literature. Ethics committee permission was obtained for the study according to the protocol number 08/03 dated 27/09/2021 of Erzincan Binali Yıldırım University Social and Human Sciences Ethics Committee. For this purpose, data were collected by applying a questionnaire to 300 elderly individuals living in Erzincan. The collected data were analyzed in SPSS.20 program. Since the questions were suitable for normal distribution, parametric tests were used in the analysis.

Keywords: Elderly, Covid-19, Phobia, Outbreak, Covid-19 Outbreak.

¹ Corresponding Author: Dr.Öğr.Ü.İbrahim AKKAŞ, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, iakkas@erzincan.edu.tr, ORCID: 0009-0006-1381-2982

GİRİŞ

2019 Corona Virüs Hastalığı (Covid-19), yüksek bulaşıcılık ve ölüm oranlarının yanı sıra, ekonomik, sosyal ve psikolojik olarak toplumlara ve insanlara olumsuz yönde etkilemiştir. Korona fobi olarak adlandırılan Covid-19 korkusu, toplumun farklı kesimlerini özellikle de yaşlıları etkilemiştir. Bu nedenle, araştırmamız Covid-19'un yaşlılar üzerindeki psikolojik etkisini belirlemek için yapılmıştır. Covid-19 virüsünün yayılmasını azaltmak için alınan tedbirler, sosyal izolasyon, karantina, sokağa çıkma kısıtlamaları, ekonomik sonuçlar ve geleceğe ilişkin belirsizlik gibi faktörler stres, kaygı ve korkuyu arttırmaktadır. Yaşlıların Covid-19'dan daha fazla etkilenmesi ve yaşlıların daha savunmasız olduğu fikri, yaşlılar arasında önemli bir korku yaratmaktadır. Covid-19 korkusunun yanı sıra yaşlılarda, diğer psikolojik etkiler arasında anksiyete, sinirlilik ve aşırı stres veya öfke hissi görülmektedir. Salgın döneminde dezavantajlı durumda olan yaşlıların Covid-19 fobisine yönelik araştırmalar önem taşımaktadır. Bu anlamda, yaşlıların toplumsal ve psikolojik anlamda iyilik halinin artırılmasına yönelik çalışmalara daha fazla ihtiyaç duyulmaktadır.

Yaşlılara yönelik sağlık ve tedavi hizmetlerinde meydana gelen gelişmeler yaşlı ölümlerini azaltmıştır (Bayık Temel vd., 2009: 96). Yaşamda beklenen sürenin artması, toplumda ortanca yaşın ve bağımlı nüfus oranlarının da artmasına yol açmaktadır. Dünyanın hızla yaşlanması aynı zamanda ülkeler düzeyinde temel önlemlerin alınmasını gerektirmektedir. Yaşlılara yönelik hizmetler arasında özellikle sağlık, bakım hizmetleri, barınma, istihdam, psiko-sosyal destek yer almaktadır (Akyıldız, 2024, 608).

1. Covid-19'un Psikolojik Etkileri: Covid-19 Fobisi

Salgın sürecinde yaşlılar için ve kronik rahatsızlığı olanların sokağa çıkması yasaklanmıştır. Bu tedbirlerle yaşlıların Covid-19 salgınından etkilenmeleri önlenmiş ve yaşlı ölüm oranlarını azaltmak hedeflenmiştir (Hastaoğlu, 2021: 46). Bu durum yaşlılarda korku duygusunun ortaya çıkmasına yol açmıştır.

Korku, tehlike varlığında uyarlanabilir bir tepkidir. Korkunun kaynağı belirsizliktir. Belirsizlik atıldığında korkunun boyutu da artar (Mertens vd., 2020: 1). Korku, genel anlamda, hayatta kalmak için temel olan uyarlanabilir bir duygudur. İnsanoğlunun gelecekteki riskli olayları tahmin etmesini sağlayan ve bu potansiyel tehditlere yanıt verme mekanizmalarını tetikleyen biyolojik süreçleri içerir. Covid-19 ile ilgili spesifik korkular, bulaşmayı önleyen ve riskleri azaltan koruyucu davranışları tetiklediğinde işlevsel bir rol oynayabilir. Bu nedenle korku, bireylerin bir tehdide tepkisini anlamada kritik bir faktördür. Güçlü Covid-19 korkuları yaşamak, pandeminin yıkıcı özellikleri, üretilen belirsizlik ve genellikle medya tarafından artırılan sosyal alarm göz önüne alındığında bireylerin sağlığını engelleyebilir (Peiro vd., 2023: 2). Korku her ne kadar duygu olsa da insanların olası risk ve tehditlere yönelik yeterli düzeyde bilgi sahibi olmamasından kaynaklanır. Bazen korku insanları ruh sağlığını olumsuz etkiler.

Korku, potansiyel tehditle başa çıkmak için enerjiyi harekete geçirmeye hizmet eden uyarlanabilir bir duygudur. Bununla birlikte, korku gerçek tehdide karşı iyi ayarlanmadığında uyumsuz olabilir. Örneğin, korku aşırı olduğunda, bunun hem bireysel düzeyde (örneğin, fobi ve sosyal kaygı gibi zihinsel sağlık sorunları) hem de toplumsal düzeyde (örneğin, panik artışı veya yabancı düşmanlığı) zararlı etkileri olabilir. Öte yandan korku duygusu az olduğunda, bu durum bireylere ve topluma da zarar verebilir (örneğin, riskleri göz ardı eden politikaların uygulanması). Ayrıca korku, belirli tehditleri azaltabilen güvenlik davranışlarını (örneğin el yıkama) tetikler, ancak paradoksal olarak korkuyu da (örneğin, kirlenme endişeleri ve sağlık kaygısı) artırabilir (Deacon ve Maack, 2008: 537). Korku orta düzeyde olduğunda insanları harekete geçiren motivasyonel bir güce dönüşmektedir.

En önemlisi, böylesine feci bir olayla karşı karşıya kalan bir toplumun dayanıklılığı, aynı zamanda, bireylerin kaygı ve korkularıyla nasıl başa çıktıklarına da bağlıdır. Yaygın yalnızlık, bulaşıcılık ve ölüm korkuları, uygulanacak kısıtlamalara ek olarak, faillik duygumuzu, ilişkimizi ve davranış biçimimizi etkiler. Bu korkularla başa çıkmak bireysel düzeyde kritik öneme sahiptir ve etkili başa çıkma, toplumun pandemiye daha iyi yönetmesine de yardımcı olabilir (Schimmenti vd., 2020: 41). Yaşlılıktan kaynaklanan sorunları değerlendirildiğinde; daha çok sağlık sorunları olan, yalnızlıktan şikâyet eden, ölümden çekinen ve saygı görme ihtiyacı duyan bir profil çizmektedirler. Yaşlılıktan dolayı sosyal ilişkilerden, kültürel ve toplumsal faaliyetlerden, temel hizmetlere erişimden ve yakın çevreden dışlanma yaşamaktadırlar. Yaşlıların büyük bir çoğunluğu yaşlılığı sorun olarak görmektedirler (Genç ve Dalkılıç, 2013: 463). Yaşlılığın sorun olarak görülmesi korkuyu ve hatta Covid-19 korkusunu tetiklemektedir.

İlk başta, insanların koronavirüs korkularının farklı konularla ilgili olduğunu gösterecektir. Özellikle Taylor ve arkadaşları yakın zamanda Covid Stres Ölçekleri'ni (CSS) geliştirmiştir. Kanada ve Amerika Birleşik Devletleri'ndeki iki büyük örnekte koronavirüsle ilgili beş stres ve kaygı semptomu faktörü belirlemiştir (Taylor vd., 2020: 4): (1) Tehlike ve bulaşma, (2) ekonomik sonuçlara ilişkin korkular, (3) koronavirüsle ilgili yabancı düşmanlığı, (4) kompulsif kontrol ve güvence arama ve (5) travmatik stres belirtileri. Buna paralel, ancak kavramsal bir analize dayalı olarak, Schimmenti, Billieux ve Starcevic (2020) dört korku alanı tanımlamıştır: (1) Beden korkusu, (2) önemli kişiler için korku, (3) bilmeme korkusu ve (4) eylemsizlik korkusu. (Schimmenti vd., 2020: 41). Bu alanlar sırasıyla korkunun bedensel, kişilerarası, bilişsel ve davranışsal özelliklerini temsil eder.

Toplumda sağlık ve hastalıkla ilgili geçerli olan bilgiler, tutum ve davranışlar başka bir toplumda farklı olabilir. Çünkü kültür ve sosyal değerler farklılaşmaktadır (Bayık Temel vd., 2009: 96). Bu nedenle Covid-19 bütün toplumları hatta bir toplum içinde yaşayan bireyleri farklı düzeylerde etkilemiştir.

Covid-19 bütün toplumları sosyoekonomik ve psikolojik anlamda etkilemiştir. "Koronavirüs 65 yaş üzerindeki bireyleri ve yaşa bağlı olmaksızın kronik hastalığı olan bireyleri en çok etkilemiş ve hatta bu bireylerin ölümüne sebep olmuştur (Yıldırım 2020: 1340). Yaşam kalitesi bireyin sahip olduğu bilgi ve değerlerle ilişkilidir. Birey burada objektif ya da sübjektif değerlendirmelerle yaşam kalitesini düzenler (Görgün Baran, 2008: 86). İyi olma hali aynı zamanda psikolojik süreçtir.

Covid-19'un dünya çapındaki tüm bireyler üzerinde ciddi bir psikolojik etkisi olmuştur. Covid-19 salgınının psikolojik bir yönü korkudur. Ülkeler sosyal mesafe, karantina ve izolasyon ile ilgili kamu politikalarının uygulandığını duyurmuştur. Enfeksiyonların ve ölümlerin sayısına odaklanan medyada çıkan haberler, dünya çapında pek çok insanı, kaygıya neden olarak psikolojik olarak etkiledi. Son derece yüksek enfeksiyon oranı ve nispeten yüksek ölüm oranı nedeniyle, insanlar hastalık konusunda endişelenmekte ve potansiyel olarak Covid-19'a yakalanmış kişilerle teması geçmekten korkmaktadırlar (Ling 2020: 1). Pandeminin tedavi ve önleyici tedbirlerine ek olarak psikolojik yönlerini de dikkate almak son derece önemlidir (Pakpour ve Griffiths 2020: 58).

Genel olarak pandemilerin depresyon, anksiyete, ölüm korkusu, sevdiklerini kaybetme korkusu ve travma sonrası stres bozukluğuna neden olduğu bilinmektedir. Benzer şekilde, mevcut araştırmalar çok sayıda insanın Covid-19 salgını nedeniyle travma sonrası stres bozukluğu, anksiyete, depresyon, yalnızlık, sıkıntı, korku, öfke ve damgalanma korkusu dahil olmak üzere olumsuz psikolojik durumlar yaşadığını bildirmektedir. Belirsizlik ve tehdidin ölçeği Covid-19'a karşı fobik tepkilere yol açabilir (Arpacı vd., 2020: 1).

Koronavirüs hastalığı (Covid-19), dünyanın dört bir yanındaki insanları etkileyen ve korku, anksiyete, depresyon, stres ve endişe gibi ekonomik, sosyal ve psikolojik sorunlara yol açan mevcut salgın durumlardan biridir. Ayrıca Covid-19, özellikle sağlık kaygısı olmak üzere anksiyete ile sonuçlanan

fobik endişe, ruh hali, güvence arama, önlem ve kaçınma davranışlarını yükseltir ve dolayısıyla Covid-19 korkusunu etkiler (Ardestani vd., 2021: 2).

Korku, insanların herhangi bir riskle karşılaşması sonucunda ortaya çıkmaktadır. Covid-19 salgınında risk ve belirsizlikler korkunun uzun sürmesine neden olmuştur (Mertens vd., 2020: 1). Korku, yeterli düzeyde olursa bireyler risk ve tehditlerle başa çıkma gücüne sahip olurlar. Korku dengeli bir şekilde kontrol edilemediğinde bireyler için olumsuz sonuçların yaşanması kaçınılmaz olur. Dahası, korku, belirli tehditleri hafifletebilen güvenlik davranışlarını (örneğin, el yıkama) tetikler, ancak paradoksal olarak korkuyu da artırabilir (Mertens vd., 2020: 2).

Schimmenti ve arkadaşları Covid-19'un dört korku alanını belirlemiştir (Schimmenti vd., 2020: 41): (1) beden için korku, (2) başkaları için korku, (3) bilmeme korkusu ve (4) eylemsizlik korkusu. Bu alanlar, korona virüs salgınıyla ilgili farklı korku ve kaygı ile ilgili davranış konularına genel bakış sunsa da insanların bu farklı korku konuları hakkında endişelenme oranlarına dair bir gösterge vermemiştir.

Arpacı ve arkadaşları; Covid-19 salgını sırasında psikolojik kırılganlık, belirsizliğe tahammülsüzlük, hastalığa algılanan duyarlılık ve orantısız anksiyete gibi çeşitli duygusal durumların kendini korona fobi olarak gösterebileceğini ileri sürmüşlerdir. Fobinin, anksiyeteye veya korku uyandıran nesneye veya duruma orantısız bir korku tepkisi olarak tanımlandığı göz önüne alındığında (Amerikan Psikiyatri Birliği), araştırmacılar korona fobi terimini Covid-19 nedeniyle aşırı korkuya atıfta bulmuşlardır (Arpacı vd., 2020: 2).

Covid salgını sırasında korkunun dört türü

Korkunun ilk alanı (beden korkusu/beden korkusu) beden ve onun sinyalleriyle ilgilidir. Beden, insani deneyimlerimizin ilk düzenleyicisidir ve fiziksel ve psikolojik bütünlüğümüzü tehdit eden olayların toplamından oluşur. Mevcut Covid-19 salgını deneyiminde, beden korkusu, bedenin potansiyel bir tehlike kaynağı olduğu ve güvenilemeyeceği fiziksel bir savunmasızlık duygusuyla ilişkilidir. Bedenle ilgili diğer korku (beden için korku), bedeni koruma ihtiyacıyla ilgilidir (Schimmenti vd., 2020: 42).

İkinci korku alanı (önemli kişilerden korkma/önemli kişilerden korkma) önemli kişilerarası ilişkilerle ilgilidir. Kişilerarası ilişkiler, özellikle ebeveynler, çocuklar ve romantik ilişkiler içinde olduğumuz kişiler gibi bağlanma figürlerini içerenler olmak üzere, insan kimliğinin merkezinde yer alır. Bu kişiler bize güvenli bir sığınak ve güvenli bir üs sağlar. Covid-19 salgını, "sosyal mesafe" ile ilgili tavsiyelerle yakın kişilerarası ilişkiler algımızı etkiledi. Bunun sonucu, sevdiğimiz bile farkında olmadan bize zarar verebilecekleri veya bizi öldürebilecekleri algısıdır. Bu nedenle, bir ebeveyn, bir çocuk veya yakın bir partner, koruma veya güvenlik duygusu sağlamak yerine potansiyel bir tehdit haline gelir ve hayatta kalmamız muhtemelen en güçlü duygusal bağa sahip olduğumuz insanlara karşı kendimizi korumaya bağlıdır (Schimmenti vd., 2020: 42).

Üçüncü korku alanı (bilmeme korkusu/bilme korkusu), durumların üstesinden gelmenin bilişsel yönüyle ilgilidir. Mevcut Covid-19 salgını bağlamında, salgın hakkındaki bilgiler sınırlı ve kısmidir, bu da son derece rahatsız edicidir. Bu durumla başa çıkmanın bir yolu, kullanılabilirlik buluşsal yöntemini kullanmaktır (Schimmenti vd., 2020: 43).

Dördüncü korku alanı (harekete geçme korkusu/eylemsizlik korkusu), Covid-19 salgını sırasında korkunun davranışsal sonuçlarıyla ilgilidir. Hayatlarımız aynı zamanda eylemlerden, yani refleksif olmayan ama öznel olarak anlamlı olan kasıtlı ve amaçlı faaliyetlerden oluşur Schimmenti vd., 2020: 43).

Daha önce de belirtildiği gibi, bedensel, kişilerarası ve bilişsel alanlardaki korkular genellikle davranış üzerinde doğrudan bir etkiye sahiptir. Bu, özellikle "karşılıklı olarak birbirine zıt" korkuların hızla değişerek kararsızlığa ve eylemi felce uğrattığı durumlarda geçerlidir. Örneğin, yaşlı ebeveynlerini ziyaret edip etmemeye karar vermek onlara bulaştırma olasılığı nedeniyle çok zor olabilir; böyle bir kişi, anne babaya bakma görevi ile bu tür ziyaretlerden kaçınarak onları güvende tutma sorumluluğu arasında kalır (Schimmenti vd., 2020: 43).

Korku alanlarını yönetme

Aslında bireylerin psikolojik sağlığının iyileştirilmesi, toplumun bir bütün olarak dayanıklılığını güçlendirmek için hayati önem taşımaktadır. Burada bu amaca aşağıdaki önlemlerin uygulanmasıyla ulaşılabilir (a) beden değerlendirmesinin iyileştirilmesi, (b) bağlanma güvenliğinin geliştirilmesi, (c) duygu düzenlemenin iyileştirilmesi, (d) kabullenmenin benimsenmesi ve (e) sorumluluğun teşvik edilmesi (Schimmenti vd., 2020: 43).

a. Beden değerlendirmesinin iyileştirilmesi

Bir salgının ortasındaki insanların bedenlerinin fizyolojik tepkilerini doğru bir şekilde değerlendirebilmeleri ve enfeksiyonlara ve buna bağlı fiziksel tehdide karşı duyarlılıklarını ne hafife almaları ne de abartmamaları çok önemlidir. Çoğu insan, duruşu iyileştirmek vücudun otonomik tepkisini izlemek ve vücut üzerinde güvenlik ve kontrol duygularını artıran faydalı fiziksel ve zihinsel egzersizler bulmaktadır. Sağlıkları hakkında ciddi şekilde endişeli olan veya tamamen gelişmiş bir hipokondriyazis geliştiren kişiler, özellikle bedensel endişelerini ele alan daha ileri psikolojik tedaviye ihtiyaç duyabilirler (Gibson, 2010: 2).

b. Bağlanma güvenliğini teşvik etmek

Güvenli bağlanma ilişkileri, çocukların duyguları, sosyal bilişleri ve davranışları ile ilgili düzenleyici bir işleve sahip olarak tanımlanmıştır. Bağlanma güvenliği, ailede ve diğer ilişkilerde, eşzamanlı etkileşimleri içeren karşılıklı yapıcı yoluyla geliştirilebilir (Pallini vd., 2018: 501).

c. Duygu düzenlemesini geliştirmek

Duygular genellikle davranış üzerinde kapsamlı bir etkiye sahip olan karşı konulamaz güçler olarak tasvir edilir. Duygu düzenlemesinin iyileştirilmesi, bilme ve bilmeme korkularıyla ilgili olarak daha iyi başa çıkmanın merkezinde yer alır. Yeterli bir duygu düzenleme, duygusal tepkilerin tanımlanmasını, izlenmesini ve değiştirilmesini teşvik eder ve çatışmalı ve karmaşık durumların doğasında var olan sıkıntıyı tolere etmeyi mümkün kılar. Duygu düzenleme insanların duyguları üzerinde çalıştığı için, duygu düzenlemenin etkileri davranış, fizyoloji, düşünceler ve duygular dahil olmak üzere duygusal tepki vermenin tüm şekillerinde gözlemlenebilir (Koole, 2007: 5-6).

Uyarlanabilir duygu düzenleme stratejilerine sınırlı erişimin, duygulanım düzensizliği ve davranışsal kontrol bozukluğu ile karakterize edilen daha ciddi psikopatolojilere katkıda bulunabileceğine dair kanıtlar vardır. Uyarlanabilir duygu düzenleme biçimleri, olayların yapıcı bir şekilde yeniden değerlendirilmesini ve çeşitli psikopatolojik belirtilerin geliştirilmesinde veya sürdürülmesinde kilit rol oynayan inançların yeniden yapılandırılmasını içerir. Buna karşılık, uyumsuz stratejiler duyguları bastırma, dramatisasyon, kendini veya başkalarını suçlama, soyut düşünme, aşırı güvence arama veya alkol veya psikotrop ilaç kullanımını kapsar (Schimmenti vd., 2020: 44).

d. Kabulü benimsemek

Eyleme geçme ya da yapmama korkularını ele almanın bir yolu, deneyimle ilgili olarak açık, alıcı ve esnek bir tutumun benimsenmesi anlamına gelen kabullenmedir. Kabul, bireyin mevcut bir senaryonun, koşulun veya durumun olumsuz da olsa gerçekliğini ve ilgili dinamiklerini tanımaya ve kabul etmesine olanak tanır. Kabullenmenin daha iyi bir yaşam kalitesi ile bağlantılı olduğuna dair kanıtlar vardır.

Koronavirüs pandemisi bağlamında kabullenme, durumun birçok yönünün kişinin kontrolü dışında olduğunun farkına varılmasıyla kişinin hareket etme ihtiyacı arasında daha iyi bir denge kurmayı amaçlar (Schimmenti vd., 2020: 44).

e. Sorumluluğu teşvik etmek

Son olarak, Covid-19 salgını gibi durumlar insanlarda hem en iyiyi hem de en kötüyü ortaya çıkarabilir. İnsanın empati kurma, dayanışma sergileme ve toplumun iyiliğini kendi çıkarlarından üstün tutma yeteneğinin bir sınavıdır. Bu nedenle, Covid-19 salgını sırasında bireysel sorumluluk çok önemlidir. Bireyler ahlaki araçlardır ve eylemleri diğer insanların yaşamlarını olumlu ya da olumsuz etkileyebilir. Bu nedenle, pandemi farkındalığını ve kendine ve başkalarına karşı sorumlu davranışı teşvik etmek, insanların korkularıyla yüzleşirken ahlaki açıdan güçlü hissetmelerine yardımcı olabilir. Nihayetinde, hayatta kalmamız için kritik olabilecek sorumlu eylemdir (Schimmenti vd., 2020: 45).

Covid-19 Döneminde Yaşlılar

Koronavirüs döneminde salgın en çok yaşlıları olumsuz yönde etkilemiştir. Sokağa çıkma kısıtlamaları, karantina uygulamaları nedeniyle yaşlılarda kaygı, korku, hastalığa yakalanma ve hastalıktan ölme gibi psikolojik durumlarda artış görülmüştür. Covid-19 süresince yaşlılara yönelik sokağa çıkma kısıtlamaları uygulamasıyla virüsün yayılması ve virüs kaynaklı ölüm oranının azaltılması hedeflenmiştir. Bu uygulama, zamanla yaşlıların ruh sağlığına, işlevselliğine ve beden sağlığına olumsuz etkilemiştir” (Türk, 2020: 37).

Yaşlılara Covid-19 salgını karşısında savunmasız olduklarının açıklanması, salgının en çok yaşlıları etkilediğinin ve en çok ölüm riskinin yaşlılar olduğu bilgilerinin sürekli olarak kitle iletişim araçlarında açıklanması yaşlılarda korku, kaygı ve endişeyi arttırmıştır (Türk, 2020: 38).

Yaşlılar, Covid-19 salgınından daha fazla etkilendiğinden dolayı risk altındadırlar (Yaşar ve Avcı 2020: 1254). Kronik hastalıklar bu riski arttırmaktadır. Yaşlılarda ölüm sebebi istatistikleri incelendiğinde, ölümlerin en sık nedeninin Türkiye’de %78,7, kronik hastalıklardır (Altın, 2020: 50).

1. YÖNTEM

Araştırmada sosyodemografik sorular ve Arpacı, Karataş ve Baloğlu tarafından 2020 yılında “The development and initial tests for the psychometric properties of the Covid-19 Phobia Scale (C19P-S)” başlıklı makale ve daha sonra Türkçe’ye uyarlanan; “Koronavirüs 19 Fobisi (CP19-S) Ölçeği” ölçek kullanım izini alınmak suretiyle çalışmamızda anket soruları hazırlanırken yararlanılmıştır (Arpacı vd., 2020: 1). Ayrıca Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu’nun 27/09/2021 toplantı tarihli 08/03 protokol numaralı kararına göre çalışma için etik kurul izini alınmıştır. 2021 yılında çalışmaya katılmayı kabul eden 65 yaş ve üzerindeki bireylere anket uygulanmıştır.

Araştırmanın Hipotezleri ve Alt Hipotezleri

H1: Yaşlılarda Covid-19 Fobisi ile Covid-19 Fobisi'nin alt boyutları (psikolojik, somatik, sosyal ve ekonomik) arasında bir ilişki vardır.

1.1. Koronavirüs-19 Fobisi (CP19-S) Ölçeği'nin Güvenilirlik Analizi

Cronbach Alpha, maddelerin ağırlıklı olarak puanlandığı durumlarda kullanılır. 0 ile +1 arasında değer alan bu katsayı Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı olarak adlandırılır (Can2016: 388), (Kayış 2010: 405). Güvenilirlik kat sayısının 0.70 ve daha yüksek olması ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir (Büyüköztürk2010: 171), (Kalaycı, 2010: 322). Korona virüs 19 Fobisi (CP19-S) Ölçeği'nin Güvenilirlik Analizi 0,90 çıkmıştır.

Seong ve arkadaşlarının Kore'de yapmış oldukları "Validation of the [Korean](#) version of the Covid-19 phobia scale (K-c19ps)" çalışmalarında da güvenilirlik sonuçları ,90 çıkmıştır (Seong vd., 2021: 11).

2. BULGULAR VE YORUM

2.1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Ait Bulgular

Araştırmaya 65 yaş ve üzerinde olan 300 kişinin bilgileri Tablo 1'de verilmiştir. Katılımcıların %65,0'ı 195 kişi kadın, %35,0'ı 105 kişiler erkeklerden oluşmaktadır.

Medeni durum açısından değerlendirdiğimizde %60,0 oranla 182kişi evli %39,3'lük oranla 118 kişiyle dular sağlamıştır.

Kronik hastalık bakımından en çok katılımı %55,0'lık oranla 165 kişiyle kalp, tansiyon ve şeker hastalığı olan bireyler oluşturmaktadır. En az katılımı %1,7'lik oranla 5 kişi ruhsal sorunu olan bireyler oluşturmaktadır.

Eğitim durumuna göre, en çok katılımı %31,7'lik oranla 95, ortaokul mezunu olan bireyler sağlamıştır. En az katılımı %9,0'lık oranla 27 kişiyle lise mezunu bireyler sağlamıştır.

Aylık gelir değişkeni açısından değerlendirdiğimizde en çok katılımı %50,7'lik oranla 152 kişi 851-1600 TL gelire sahip olan bireyler sağlamıştır. En az katılımı %3,7'lik oranla 11 kişiyle 2601 TL ve üzerinde aylık geliri olan bireyler sağlamıştır.

2.2. Normallik Testi

Tablo 1: Normallik Testine İlişkin Tablo

Descriptives			
		Statistic	Std. Error
koronavirüs fobisi	Mean	3,6792	,03706
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	3,6063
		Upper Bound	3,7522
	5% Trimmed Mean	3,7109	
	Median	3,7955	
	Variance	,412	
	Std. Deviation	,64186	
	Minimum	1,73	
	Maximum	4,91	
	Range	3,18	
	Interquartile Range	,68	
	Skewness	-,829	,141
	Kurtosis	,500	,281

Bu tablo verilerimizin yani "Koronavirüs (Covid-19) Fobisi Ölçeği"nden elde edilen verilerin normal dağılıp dağılmadığını göstermektedir. Verilerin normal dağılımı analizlerin çözümlenmesi bakımından önem taşır. Değişkenlerin normal dağılıp dağılmadığını anlamak için Skewness ve Kurtosis değerlerine bakılır (Tabachnick ve Fidell 2013: 80). Skewness değeri (-,829) ve Kurtosis değeri (,500) olduğundan "Koronavirüs (Covid-19) Fobisi Ölçeği"nde her bir soru normal dağılmaktadır.

2.3. Faktör Analizi

Çalışmada örneklem sayısının 300 olarak belirlenmesi çalışmanın faktör analizi için uygunluğunu göstermektedir. Tablo 3'te görüldüğü gibi "Koronavirüs (Covid-19) Fobisi Ölçeği" faktör analizi sonucunda dört (4) faktör ortaya çıkmıştır. Toplam varyans 65,224'tür. Verilerin faktör analizine uygun olup olmadığının belirlenmesinde kullanılan Kaiser Mayer Olkin Test (KMO) değerinin 0,50'nin üzerinde (0,895) olması dolayısıyla her bir sorun faktör analizine uygundur. Bu nedenle araştırma için örneklem büyüklüğü yeterlidir (Karagöz 2019: 951).

Tablo 2: Faktör Analizine İlişkin Tablo

Faktörler			Cronbach's Alpha
Psikolojik	P1	,767	,593
	P2	,704	
	P3	,740	
	P4	,762	
	P5	,841	
	P6		
Somatik	S1	,752	,686
	S2	,657	
	S3	,622	
	S4	,775	
	S5	,550	
	S6	,646	
Sosyal	SOS1		,689
	SOS2	,742	
	SOS3	,611	
	SOS4	,762	
	SOS5	,525	
Ekonomik	E1		,642
	E2	,736	
	E3	,645 ,503	
Açıklanan Toplam Varyans		65,224	

Arpacı ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmada da dört faktör çıkmıştır. Kaiser Mayer Olkin Test (KMO) sonucu 0.926 çıkmıştır. Faktörler toplam varyansın %61,65'ini açıklamaktadır (Arpacı vd., 2020: 3). Ardestani ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmada dört faktör bulunmuştur. Dört faktörün tüm maddelerinin faktör yükleri 0.40'ın üzerindedir (Ardestan, vd., 2021: 9).

2.4. Değişkenler Arası İlişki (Korelasyon Analizi)

Tablo 3: Değişkenler Arası Korelasyon Analizi Tablosu

		Korelasyon				
		koronavirüs fobisi	psikolojik boyut	somatik boyut	ekonomik boyut	sosyal boyut
koronavirüs fobisi	Pearson Correlation	1				
psikolojik boyut	Pearson Correlation	,847**	1			
somatik boyut	Pearson Correlation	,910**	,728**	1		
ekonomik boyut	Pearson Correlation	,863**	,621**	,749**	1	
sosyal boyut	Pearson Correlation	,919**	,692**	,822**	,756**	1

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Covid-19 Fobisi ile Covid-19 Fobisi'nin alt boyutları (psikolojik, somatik, sosyal ve ekonomik) arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla korelasyon analizi yapılmıştır.

Alt boyutlardan psikolojik boyut ile Covid-19 Fobisi arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır. (Pearson Correlation=,847**)’dir.

Alt boyutlardan somatik boyut ile Covid-19 Fobisi arasında (Pearson Correlation=,910**) ve psikolojik boyut arasında (Pearson Correlation=,728**) pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır.

Alt boyutlardan ekonomik boyut ile Covid-19 Fobisi arasında (Pearson Correlation=,863**) ve psikolojik boyut arasında (Pearson Correlation=,621**) pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır. Ayrıca ekonomik boyut ile somatik boyut arasında (Pearson Correlation=,749**) pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır.

Alt boyutlardan sosyal boyut ile Covid-19 Fobisi arasında (Pearson Correlation=,919**) ve psikolojik boyut arasında (Pearson Correlation=,692**) pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır. Ayrıca sosyal boyut ile somatik boyut arasında (Pearson Correlation=,822**) ve ekonomik boyut arasında (Pearson Correlation=,756**) pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır.

Sonuç olarak; “H6: Yaşlılarda Covid-19 Fobisi ile Covid-19 Fobisi'nin alt boyutları (psikolojik, somatik, sosyal ve ekonomik) arasında bir ilişki vardır.” Hipotezimiz kabul edilmiş ya da doğrulanmıştır.

Arpacı ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmada da sonuçlar ayrıca her bir faktörün diğer faktörlerle önemli ölçüde ilişkili olduğunu göstermektedir (Arpacı vd., 2020: 4).

2.5. Regresyon Analizi

Regresyon analizi ile; bağımsız değişkenlerin, bağımlı değişkeni ne şekilde etkilediği ya da bağımlı değişken üzerinde değişimin ne kadarının bağımsız değişkenler nedeniyle ortaya çıktığı belirlenmeye çalışılır (Can, 2016: 263).

Bağımlı değişken olan “Yaşlılarda Covid-19 Fobisi”nin bağımsız değişken olan Covid-19 Fobisi’nin alt boyutlarını (psikolojik, somatik, sosyal ve ekonomik) etkileyip etkilemediğini gösteren analizdir (Eymen, 2007: 96).

Yani bağımlı değişken olan Covid-19 fobisi üzerinde etkili olan psikolojik, sosyal, somatik ve ekonomik bağımsız değişkenlerin etkisi araştırılmaktadır.

Model özeti tablosunda R Square sütunundaki değerlerden yine bağımsız değişken durumundaki; psikolojik, sosyal, somatik, ekonomik boyutların bağımlı değişken durumundaki Covid-19 fobisi değişkenine ait varyansı %98 oranında açıklamaktadır.

Tablo 4: Regresyon Analizine İlişkin Tablo

Model	B	Sig.	R Square	df	F
Covid-19 Fobisi	,107	,000	,985	4,295	4692,245
Psikolojik boyut	,258	,000			
Somatik boyut	,205	,000			
Ekonomik boyut	,227	,000			
Sosyal boyut	,286	,000			

Anova tablosunun anlamlılık sütunundaki değer ise söz konusu değişkenler arasındaki ilişkinin $p < 0,001$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir. Eğer bu sütundaki değer 0,05’in üzerinde olsaydı ilişkinin anlamsız olduğu yorumunu yapacaktık (Eymen 2007: 97).

Tablodaki ilişki formüle edilecek olursa; $F(4,295) = 4692,245$; $p < 0,01$ denklemi oluşturulabilir.

Katsayı (Coefficients) tablosu ise regresyon denklemi için kullanılan regresyon katsayılarını ve bunların anlamlılık düzeylerini vermektedir (Eymen 2007: 97). Çalışmamızda Covid-19 fobisi ile; psikolojik, somatik, sosyal ve ekonomik boyutlar arasındaki ilişki $p < 0,01$ düzeyinde anlamlıdır.

COVID-19 Fobisi Ölçeği korelasyonuna dayanarak tatmin edici kriter geçerliliği oluşturulmuştur (Seong vd., 2021: 11). Korelasyon kat sayıları arasındaki tutarlılık regresyon yani etki düzeyini arttırmaktadır.

Tabloda yer alan verilerden Covid-19 Fobisi’nin alabileceği değer şu şekilde formüle edilebilir.

Covid-19 Fobisi = $0,107 + 0,258$ psikolojik + $0,205$ somatik + $0,227$ ekonomik + $0,286$ sosyal

Covid-19 Fobisi üzerinde en fazla etkiye sahip faktör, sosyal faktördür. Dolayısıyla; “H₁: Yaşlılarda Covid-19 Fobisi ile Covid-19 Fobisi’nin alt boyutları (psikolojik, somatik, sosyal ve ekonomik) arasında bir etki vardır.” hipotezi kabul edilmiştir.

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Sosyal izolasyon ve sokağa çıkma kısıtlamaları, maske ve mesafe kuralları, Covid-19 salgınına karşı tüm dünyada alınan önlemlerdir. Yaşlıları korumak, evde kalmalarını sağlamak için bazı yasal yaptırımlar uygulanmıştır. Salgın yönetimi için hayati önem taşıyan bu önlemler, yaşlı bireyler üzerinde olumsuz psikolojik etkilere de neden olmuştur. Bu çalışmanın amacı, Covid-19 sürecinin 65 yaş üstü bireyleri psikososyal açıdan nasıl etkilediğini belirlemektir.

Kronik hastalıkların neden olduğu psikolojik zorluklar, sosyal ve ev içi yaşamda, kişisel bakımda yaşlı insanlara önemli zorluklar getirmiştir. Yaşlılar, salgının ağırlıklı olarak hedef grubu oldukları için yaşlıların korunmasına yönelik tedbirler önem kazanmıştır.

Çalışmamızda elde edilen verilere bakıldığında bazı hipotezlerimiz kabul edilirken (H1, H6, H7) bazı hipotezlerimiz (H2, H3, H4, H5,) reddedilmiştir. Korelasyon analizi sonucunda, “Yaşlılarda Covid-19 Fobisi ile Covid-19 Fobisi’nin alt boyutları (psikolojik, somatik, sosyal ve ekonomik) arasında yüksek düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Dolayısıyla hipotezimiz kabul edilmiştir.

Regresyon analizi sonucunda; Yaşlılarda Covid-19 Fobisi ile Covid-19 Fobisi’nin alt boyutları (psikolojik, somatik, sosyal ve ekonomik) arasında bir etki vardır.” hipotezi kabul edilmiştir.

Covid-19’un risk grupları için sadece virüsün yayılması ve hastalık değil, aynı zamanda toplum üzerindeki duygusal, davranışsal ve psikolojik etkisi de dikkate alınmalıdır. Karantina, sosyal izolasyon ve sosyal mesafe dahil olmak üzere hastalık bulaşmasını önlemeye yönelik önlemler, toplumun davranışını etkileyebilir ve psikolojik rahatsızlıklara yol açabilir. Korku, kaygı, depresyon, madde kullanımı ve intihar düşüncesi gibi çeşitli duygusal ve psikolojik durumlar, pandeminin kendisi ve alınan önleyici tedbirler tarafından tetiklenir. Hem pandeminin olumsuz duygusal yansımalarını önlemek hem de gerekli yardımı sağlamak için dezavantajlı gruplara özen gösterilmelidir. Bu anlamda alınacak önlemler aşağıda açıklanmaktadır.

- a. Yaşlıların barınma merkezleri e bakım alanlarına yönelik tedbirler alınmalıdır (Hotar vd., 2020: 214). Bu nedenle yaşlıların sosyal izolasyon ve yalnızlık duygusundan kurtulması için; kurumlarda ve huzurevlerinde, hijyen önlemleri yeterince alındığı sürece bu grubun akraba ve arkadaşlarının ziyaretine izin verilmelidir. Yaşlıların akraba ve arkadaşlarını ziyaretinde aşılı olmasına ya da Covid-19 testi yaptırmış olmalarına dikkat edilmelidir. Yaşlıların aile üyeleriyle birlikte geçirmeleri yalnızlık duygusunun yaşanmasını engelleyecektir.
- b. Yaşlıların sosyal gruplara katılarak iletişim kurmaları ve yalnızlık duygusundan kurtulmaları için çalışmalar yapılmalıdır.
- c. Yeterli duygusal destek sağlamak, yalnız yaşayanlar için hayati önem taşır. Temel ihtiyaçlarının, güvenliğinin ve saygınlığının sağlanması, stresten uzak kalmalarına ve daha çok karantina uygulamalarında yalnızlıkla mücadele etmelerine yardımcı olacaktır.
- d. Yaşlıların mümkün olduğunda evden ya da odalarından çıkmaları hatta açık hava etkinlikleri gerçekleştirmeleri için teşvik edilmelidir.
- e. Yaşlılara yönelik çevrimiçi egzersizler ve terapiler sağlanmalıdır. Yaşlıların moral ve motivasyonlarını geliştirici programlar düzenlemelidir.
- f. Özellikle medya ve iletişim araçları, Covid-19 konularını ele alırken konularını dikkatlice seçmelidir. Covid-19’a dair açıklamalarda gerçeğe dayalı bilgi ve belgelere yer vermelidir. Özellikle Covid-19’un yaşlıları öldürdüğü ve yaşlıların sadece bu hastalıktan öleceğine dair haberler örnek verilebilir.

- g.** Yaşlıların sosyal hizmet uzmanları, psikologlar tarafından sürekli olarak izlenmelidir.
- h.** Huzur evlerinde bulunanlar özel bakıma ihtiyaç duyabilir. Aşırı kalabalığı önlemek, fiziksel aktiviteyi teşvik etmek, aile desteğini artırmak ve iyi beslenmelerini sağlamak, yaşlılar için hayati önem taşır.
- i.** Belediyeler yaşlılara yönelik hizmet sunumunda daha aktif rol almalıdır (Akyıldız, 2022: 24). Ayrıca karantina sırasında yalnız yaşayan veya zor durumda olan yaşlılar yiyecek, ilaç ve diğer malzemeleri almakta zorluk çekebilir. Karantina sırasında hem küçük şehirlerde hem de büyük şehirlerde yaşlı yetişkinlere yardım etmek için resmi ve gayri resmi bir sosyal ağ gereklidir. Bu alanda belediyelerin ve sosyal hizmet uzmanlarının rolü merkezidir.
- Yaşlıların istek ve ihtiyaçları tespit edilerek belediyeler tarafından gerekli hizmetler sunulmalıdır (Havan, 2024: 94). Gerek vatandaşların ihtiyaçlarının neler olduğu yönündeki tespitleri, gerek tespitlerin uygulamada hizmete dönüştürülmesindeki ivedilik, gerekse de vatandaşa olan yakınlık ve kaynakların daha verimli kullanılması belediyeleri hizmet sunumunda ön plana çıkaran etkenlerdir (Akyıldız, 2022: 34). Yaşlıların belediyeler tarafından aynı ve nakdi yardımlarla desteklenmesi gerekir. Yaşlıların toplumsal hayata katılımı noktasında belediyeler çalışmalar yapmalıdır (Havan, 2024: 106).
- j.** Huzurevlerinde ve benzeri tesislerde yaşayan yaşlılarda enfeksiyon riski daha yüksektir. Bu nedenle kurumda yaşayan yaşlı yetişkinlerin korunması, hekim ve hemşirelerle desteklenmesi gerekmektedir. Bu nedenle, pandeminin tüm aşamalarında onlara enfeksiyondan korunma ve tıbbi ve sosyal destek sağlamalıyız.

Etik Standartlara Uyum

Çıkar Çatışması

Bu çalışmada herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Etik Kurul İzni

Etik kurul onayı Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'nun 27/09/2022 tarihli toplantısında 08/03 karar numarası ile alınmıştır.

Finansal Destek

Bu çalışma için "Finansal destek bulunmamaktadır."

Teşekkür

"Teşekkür edilecek kişi veya kurum bulunmamaktadır."

KAYNAKÇA:

Akyıldız, Yasin (2022). Türkiye'de Yaşlılara Yönelik Belediye Uygulamaları: İstanbul Örneği, Sosyal ve Beşerî Bilimlerde Teori ve Araştırmalar, Serüven Yayınevi, 23-46.

Akyıldız, Yasin (2024). "Yaşlılığa Aktif Yaşlanma Perspektifiyle Bakmak: Lüleburgaz Örneği", İçtimaiyat, 8(2): 608-634.

Altın, Zeynep (2020). "Covid-19 Pandemisinde Yaşlılar", Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi Dergisi, (30): 49-57.

Ardestani, Seyed Mehdi Samimi, Khosravani, Vahid, Bastan, Farangis Baloğlu, Mustafa 2021. "The Persian Version of the Covid-19 Phobia Scale (Persian-C19p-S) and the Differences in Covid-

- 19_Related Phobic Reactions in Patients with Anxiety Disorders”, International Journal of Mental Health and Addiction19(1): 1-17.
- Arpacı, İbrahim, Karataş, Kasım, Baloğlu, Mustafa ve Haktanır, Abdulkadir 2021. “Covid-19 Phobia in The United States: Validation of the Covid-19 Phobia Scale (C19pse)”, *Death Studies*45(5): 1-8.
- Bayık Temel, Altuğ, Özsoy, Uysal, Aynur, Ergül, Şafak, Vural, Bilgin, Yıldırım, Belgin (2009). “Yaşlılarda Sağlık Anlayışı”, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 16(16), 95-105.
- Büyüköztürk, Şener (2010). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı: İstatistik Araştırma Deseni SPSS Uygulamaları ve Yorum*, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Can, Abdullah (2016). *Spss ile Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi*, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Deacon, Brett and Maack, Danielle (2008). “The Effects Of Safety Behaviors On The Fear Of Contamination: An Experimental Investigation”, *Behaviour Research And Therapy*, 46(4), 537-547.
- Eymen, Erman (2007). *SPSS 15.0 Veri Analizi Yöntemleri*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi İstatistik Merkezi Yayın No: 1.
- Genç, Yusuf ve Dalkılıç, Pelin (2013). “Yaşlıların Sosyal Dışlanma Sendromu Ve Toplumsal Beklentileri”, *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(4), 461-482.
- Gibson, Jonathan (2019). “Mindfulness, Interoception, And The Body: A Contemporary Perspective”. *Frontiers İn Psychology*, 10(1), 1-18.
- Görgünbaran, Aylin (2008). “Yaşlılıkta Sosyalizasyon ve Yaşam Kalitesi”. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 1(2), 86-97.
- Haktanır, Abdulkadir, Seki, Tolga And Dilmaç, Bülent (2020). “Adaptation And Evaluation Of Turkish Version Of The Fear Of Covid-19 Scale”, *Death Studies*, (45): 1-10.
- Hastaoğlu, Fatma (2021). “Yaşlıların Pandemi Sürecindeki Biyopsikososyal Etkilenimleri”, *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 14(1), 45-49.
- Havan, Cumhuri (2024). “Belediyelerde Yaşlılara Yönelik Sosyal Hizmet Uygulamaları”, *Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 25(54), 93-112.
- Hotar, Nükhet, Omay, Rabia Ece ve Bayrak, Serdar (2020). *Pandeminin Toplumsal Yansımaları*, İzmir İktisat Dergisi, 35(2), 211-220.
- İnce, Celal (2020). “Afetlerde Sosyal Savunmasız Bir Grup Olarak Yaşlılar: Covid-19 Örneği”, *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(9): 184- 198.
- Kalaycı, Şeref (2010). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*, Ankara: Dinamik Akademi Yayınları.
- Karagöz, Yalçın (2019). *SPSS Amos Meta Uygulamalı İstatistiksel Analizler*, Nobel Yayınları, Ankara.
- Kayış, Aliye. (2010). *SPSS Uygulamalı Çoklu Değişkenli İstatistik Teknikleri*, “Güvenilirlik Analizi”, (Ed. Şeref Kalaycı), Asil Yayınları, Ankara.

- Koole, Sander (2009). "The Psychology Of Emotion Regulation: An Integrative Review". *Cognition and Emotion*, 23(1), 4–41.
- Lin, Chung-Ying (2020). "Social Reaction Toward The 2019 Novel Coronavirus (Covid-19)", *Social Health Behavioral*, 3(1): 1–2.
- Mertens, Gaëtan, Gerritsen, Lotte, Duijndama, Stefanie, Selamink, Elske, Engelhardb, Iris M. (2020). "Fear of The Coronavirus (Covid-19): Predictors in an Online Study Conducted in March 2020", *Journal of Anxiety Disorders*, 74: 1-8.
- Pallini, Susanna, Chirumbolo, Antonio, Morelli, Marra, Baiocco, Roberto, Laghi, Fiorenzo & Eisenberg, Nancy (2018). The Relation of Attachment Security Status to Effortful Self-Regulation: A Meta-Analysis. *Psychological Bulletin*, 144(5), 501–531.
- Pakpour, Amir H., Griffiths, Mark D. (2020). "The Fear of Covid-19 and Its Role in Preventive Behaviors", *Journal of Concurrent Disorders*, 2: 8-64.
- Petretto, D. R. And Pili, R. (2020). Ageing And Covid-19: What Is The Role For Elderly People?, *Geriatrics*, Volume: 5, Sh.1-4.
- Schimentı, Adriano., Billieux, Joël, Starcevic, Vladan. (2020). "The Four Horsemen Of Fear: An Integrated Model Of Understanding Fear Experiences During The Covid-19 Pandemic", *Clinical Neuropsychiatry*, 17(2): 41-45.
- Seong M., Lee, M., Kim, I. And Kang, M. (2021). Validation Of The Korean Version Of The Covid-19 Phobia Scale (K-C19ps). *International Journal Of Environmental Research And Public Health*. 2021; 18(7), Sh.1-11.
- Tabachnick, B. G. And Fidell, L. S. (2013). "Using Multivariate Statistics" (Fifty Ed.) Pearson, Boston, Sh.80.
- Türk, Ahmet (2020). "Koronavirüs (Covid-19) Pandemisi Sürecinde Yaşlılara Yönelik Uygulamalar ve Yaşlıların Psiko-Sosyal Durumu Üzerine Bir Değerlendirme", *Sosyal Hizmet*, (Ed. Abidin Özdemir), Ankara, Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yayını.
- Yaşar, Öznur ve Avcı, Nazmi (2020). "Değişen Yaşlılık Algısı: Covid-19 ile Damgalanan Yaşlılar", *Turkish Studies*, 15(4): 1251-1273.
- Yıldırım, Sait (2020). "Salgınların Sosyal-Psikolojik Görünümü: Covid-19 (Koronavirüs) Pandemi Örneği", *Turkish Studies*, 15(4): 1331-1351.

EXTENDED SUMMARY

Research Problem:

Phobia refers to persistent and extreme fear of a person, event or situation. The persistence of fear is also described as phobia. News of deaths related to Covid-19 in written, visual and social media increases the levels of anxiety and fear, especially in the elderly. In the elderly, the fear of contracting Covid-19, especially the fear of loneliness and death during the epidemic, causes mental health problems. This study, prepared to measure Covid-19 Phobia in the elderly, aims to contribute to the literature.

Research Questions:

There is a relationship between Covid-19 Phobia in the elderly and the sub-dimensions of Covid-19 Phobia (psychological, somatic, social and economic).

There is an effect between Covid-19 Phobia in the elderly and the sub-dimensions of Covid-19 Phobia (psychological, somatic, social and economic).

Literature Review:

After conducting a literature review regarding this study, socio-demographic questions were asked in the research and an article titled "The development and initial tests for the psychometric properties of the Covid-19 Phobia Scale (C19P-S)" was published by Arpacı, Karataş and Baloğlu in 2020 and later published in Turkish.

Methodology:

After conducting a literature review regarding this study, socio-demographic questions were asked in the research and an article titled "The development and initial tests for the psychometric properties of the Covid-19 Phobia Scale (C19P-S)" was published by Arpacı, Karataş and Baloğlu in 2020 and later published in Turkish. Adapted to; The "Coronavirus 19 Phobia (CP19-S) Scale" was used in preparing the survey questions in our study by obtaining permission for scale use (Arpacı et al., 2020: 1). In addition, ethics committee permission was obtained for the study according to the decision of Erzincan Binali Yıldırım University Social and Humanities Ethics Committee, meeting dated 27/09/2021, protocol number 08/03. A survey was administered to individuals aged 65 and over who agreed to participate in the study in 2021.

Results and Conclusions:

Social isolation and curfew restrictions, mask and social distancing rules are the measures taken all over the world against the Covid-19 outbreak. Some legal sanctions have been implemented to protect the elderly and ensure that they stay at home. These measures, which are vital for the management of the outbreak, have also caused negative psychological effects on elderly individuals. The aim of this study is to determine how the Covid-19 process affects individuals over the age of 65 psychosocially.

The psychological difficulties caused by chronic diseases have brought significant difficulties to elderly people in social and home life and personal care. Since the elderly are the predominant target group of the outbreak, measures to protect the elderly have gained importance.

When we look at the data obtained in our study, some of our hypotheses were accepted (H1, H6, H7) while some of our hypotheses (H2, H3, H4, H5) were rejected. As a result of the correlation analysis, a highly significant relationship was found between "Covid-19 Phobia in the Elderly and the sub-dimensions of Covid-19 Phobia (psychological, somatic, social and economic). Therefore, our hypothesis was accepted.

As a result of the regression analysis: The hypothesis that "There is an effect between Covid-19 Phobia in the elderly and the sub-dimensions of Covid-19 Phobia (psychological, somatic, social and economic)" has been accepted.

For risk groups of Covid-19, not only the spread of the virus and the disease, but also its emotional, behavioral and psychological impact on society should be taken into account. Measures to prevent disease transmission, including quarantine, social isolation and social distance, can affect the behavior of society and lead to psychological disorders. Various emotional and psychological states such as fear, anxiety, depression, substance use and suicidal ideation are triggered by the pandemic itself and the preventive measures taken. Attention should be paid to disadvantaged groups both to prevent the negative emotional repercussions of the pandemic and to provide the necessary assistance. The measures to be taken in this sense are explained below.

a. In order for the elderly to get rid of the feeling of social isolation and loneliness; this group should be allowed to visit their relatives and friends in institutions and nursing homes as long as hygiene measures are sufficiently

taken. When visiting relatives and friends, care should be taken to ensure that the elderly are vaccinated or have had a Covid-19 test. Spending time with family members will prevent the elderly from feeling lonely.

b. In addition, family members should be encouraged to communicate more frequently with elderly individuals, and voluntary organizations and community projects should provide similar support for the elderly.

c. Providing adequate emotional support is vital for those living alone. Ensuring their basic needs, safety, and dignity will help them stay away from stress and combat loneliness during quarantine practices.

d. When possible, elderly people should be encouraged to leave their homes or rooms and even engage in outdoor activities.

e. Online exercises and therapies should be provided for the elderly. Programs should be organized to improve the morale and motivation of the elderly.

f. In particular, media and communication tools should carefully choose their topics when addressing COVID-19 issues. Topics that will increase stigma, fear, and anxiety in society should not be addressed, and statements about Covid-19 should include factual information and documents. News that Covid-19 kills the elderly and that they will only die from this disease can be given as examples.

g. The elderly should be constantly monitored by social workers, psychologists, and home care professionals.

h. Those in nursing homes may need special care. Preventing overcrowding, encouraging physical activity, increasing family support, and ensuring good nutrition are vital for the elderly. Abuse and neglect may increase in such cases. Preventive measures should be taken to prevent neglect and abuse.

i. In addition, elderly people living alone or in difficult situations during quarantine may have difficulty obtaining food, medicine, and other supplies. A formal and informal social network is necessary to help older adults during quarantine in both small and large cities. The role of municipalities and social workers is central in this area.